

BYPLAN NYT

14. årgang, april 2016

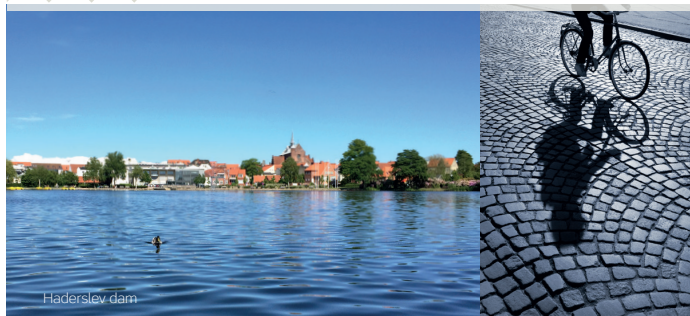
RESILIENTE BYER

Darwinisme for byer
s. 7

Billige, fleksible boliger. Lige nu er det flygtninge, som har brug for dem – i morgen er det nogle andre.
s. 12

**"Globala utmaningar",
"hållbarhet" og "fika".
Byplanmødet 2016 i Malmø**
s. 14

Planlægger til Teknik og Miljø i Haderslev Kommune

Vi søger en allround planlægger til Teknik og Miljø, Planlægning, som sammen med kollegaerne kan indgå i arbejdet med kommuneplanlægning samt udviklingsopgaver i tilknytning hertil.

For nærmere oplysninger kontakt:
Afdelingsleder Mikael Kjær-Jensen,
telefon 74 34 22 41 / 30 65 26 19.
Strategisk planlægger Loa Dahl,
telefon 74 34 17 11 / 23 26 23 68.

Der afholdes samtaler den 18. april 2016.

Tiltrædelse snarest mulig.

Læs hele stillingsopslaget på
www.haderslev.dk/job hvorfra du kan
sende din ansøgning elektronisk,
senest søndag den 10. april 2016, kl. 12.

Haderslev Kommune
Gåskærgade 24-26
6100 Haderslev

Tlf.: 74 34 34 34
post@haderslev.dk
www.haderslev.dk

Byplanlaboratoriet flytter!

Vi glæder os til at byde jer velkommen i Rådhusstræde 6 fra juni måned.

**dansk byplan
laboratorium**

MASTER strategisk byplanlægning

Kunstakademiets Arkitektskole udbyder en masteruddannelse i Strategisk Byplanlægning med start i september 2016. Uddannelsen fokuserer på strategisk planlægning baseret på forståelse for byens rumlige kvaliteter og sociale og kulturelle kontekster.

Uddannelsen har 4 semestermoduler:

- By-teori og planlægningsformer
- Case study i en europæisk storby
- Byens dynamik og danske byer i global kontekst
- Strategisk plan for en dansk by / kommune

Uddannelsen fokuserer på ændrede opgaver og krav til byplanlægningen. Globalisering, afindustrialisering og nye kulturelle og sociale former nødvendiggør en strategisk tilgang til planlægningen. Flere byplanopgaver foregår i allerede udbyggede områder. Der er også kommet flere, mere magtfulde professionelle aktører på banen og det offentlige må finde mere forhandlings-orienterede måder at intervenere på. De kommunale strukturer opstiller samtidig nye rammer for planlægning og bypolitik.

Masteruddannelsens mål er:

- at skærpe forståelsen for postindustrielle urbane dagsordener
- at udpege relevante planprocesser og opøve færdigheder i design af urbane strategier
- at kvalificere deltagerne som rådgivere for offentlige og private klienter

Det tilstræbes at strategiske planlæggere bliver i stand til at forstå og aflæse byen som et dynamisk felt, hvor der foregår en række overlappende forandringsprocesser, og dernæst udtænke og udforme handlingsanvisninger, som er relevante i forhold til denne dynamik og de rumlige potentialer som byen har.

Uddannelsen er på deltid over 2 år med 1 kursusdag hver 14. dag. De første semestre kan også følges enkeltvist.

Informationsmøde d. 17.3. og 12.4. kl. 17. Tilmelding nødvendig. Yderligere oplysninger: <https://kadk.dk/center-byplanlaegning>
Kontakt: Katrine Østergaard Bang på telefon 40 71 16 90 eller cbp@kadk.dk

Indhold

TEMA: RESILIENTE BYER

Dette nummer af Byplan Nyt kredser om begrebet 'resiliens'. Det vil sige, hvordan vores byer og samfund håndterer forandringer. Artiklerne her i magasinet har fokus på, hvordan byerne tilpasses en ændret demografi. Fx i form af faldende befolkningstal – eller pludseligt stigende, som når der ankommer et stort antal flygtninge. Det kan også handle om økonomiske eller klimatiske forandringer. Emnet vil blive foldet endnu mere ud på årets Byplanmøde, så hold øje med byplanlab.dk for mere information...

- 4 NYT FRA NETVÆRKET
- 5 LEDER: RESILIENS PÅ DANSK?
- 7 DET ER DUMT IKKE AT VÆRE FORBEREDT
- 10 NYE VEJE TIL VELLYKKET OMSTILLING
- 12 HJEM
- 13 FLEKSIBLE FLYGTNINGE BOLIGER
- 14 BYPLANMØDET 2016: BYER UNDER FORVANDLING
- 15 PLANKALENDEREN

Foto: Malmø Stad

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Ny W. Øhlenschläger

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Mail: nwo@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer
nwo@byplanlab.dk,
bestilles senest
15. april 2016

Layout
Tor-Olof Johansson

Forsidefoto
Ververidis Vasilis

Oplag
3605

Tryk
Handy-Print A/S

ISSN
1602-9038

Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning.

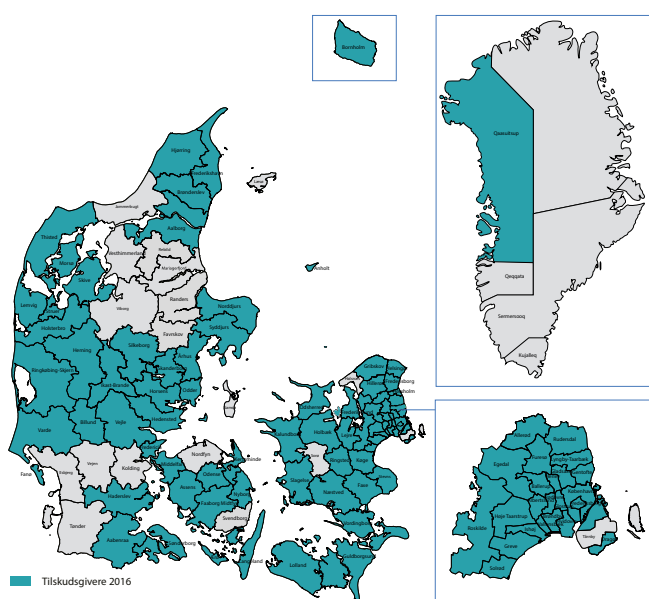
Byplan Nyt 2-16 udkommer i juni 2016.

NYT FRA NETVÆRKET

TAK FOR TILSLUTNINGEN

82 kommuner, 4 regioner og en lang række private og offentlige organisationer støtter Byplanlaboratoriet i 2016. TAK. Jeres støtte er et vigtigt for vores fortsatte virke som en uafhængig institution, der formidler og udvikler viden, skaber netværk og sætter planlægningen til debat.

[Se den fulde liste over tilskudsgivere på byplanlab.dk](#)

BORGERNE RYKKER I

I Bælum nord for Hadsund har der for nylig været rejsegilde, fordi købmanden udvider butikken. Et tiltag, der kun kan lade sig gøre, fordi byens borgere har indsamlet 2,8 mio. til formålet. Forventningen er, at den nye købmansbutik bliver byens samlingssted og er med til at tiltrække nye borgere og sikre huspriserne.

[Læs mere på vores-avis.dk/baelum-byen-vil-bygge-nyt-butikshus/](#)

BORGERNE RYKKER II

I Faaborg-Midtfyn Kommune har en gruppe ildsjæle omdannet en gammel industribygning – Polymeren - til et samlingssted for børn, unge og voksne. Kommunen ejer bygningen, men samtlige faciliteter og aktiviteter er organiseret, skabt og drives af frivillige.

[Læs mere på sammenom.fmk.dk](#)

VEJARKITEKTUR OG INGENIØRKUNST - EN BOG OM DESIGN AF MODERNE MOTORVEJE

Bogen giver et fascinerende indblik i designgreb og processer bag den moderne motorvej. Bogen formidler, hvordan der i arbejdet med motorvejene skabes sammenhæng mellem planlægnings- og miljøarbejdet, de historiske og visuelle kvaliteter, trafikikkerhed og anlægsteknik.

[Læs mere på facebook.com/vejarkitekturogingeniørkunst](#)

KLIMATILPASNING SOM LØFTESTANG

Der kan være store fordele ved at tænke klimatilpasning ind fra byudviklingsprojekters begyndelse. Det afledte regnvand kan eksempelvis bruges til at skabe attraktive og rekreative byrum med naturoplevelser, aktivitetsmuligheder og mødesteder. Se 5 eksempler i publikationen 'Klimatilpasning i byudvikling – fem løsninger med merværdi for byen' fra Realdania By & Byg.

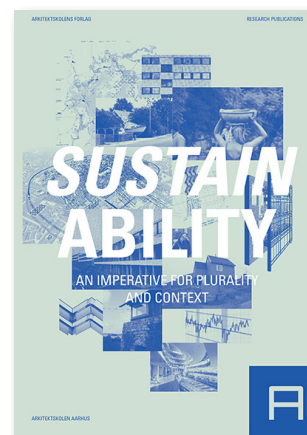
[Læs mere på Realdania.dk](#)

SUSTAINABILITY ELLER BÆREDYGTIGHED

Begrebet bæredygtighed bruges i flæng, men hvordan forstås begrebet inden for arkitektens verden? Få svaret i bogen 'Sustainability – An imperative for plurality and context' skrevet af en række forskere fra Arkitektskolen i Aarhus.

[Find den på arkfo.dk](#)

DIALOGBASERET PLANLÆGNING AF DET ÅBNE LAND

I januar udkom bogen 'Dialogbaseret planlægning i det åbne land'. Fra et fokus på arealanvendelse er planlægningens rolle nu i højere grad at sikre velfungerende og attraktive landskaber gennem involvering af alle aktører i det åbne land. Bogen indeholder konkrete eksempler på dialogbaseret planlægning fra hele landet.

[Læs mere på ku.dk](#)

SMART CITY

Hvordan er smart city tilstede i de danske byer? Det har Arup har undersøgt i en ny rapport, der ser på København, Vejle, Aarhus og Albertslunds brug af ny teknologi.

[Rapporten kan downloades på arup.com](#)

BOLIGLIV I BALANCE

Sammen med to kommuner, tre boligselskaber og en række rådgivere har Realdania undersøgt nogle af de komplekse problemstillinger, der findes i udsatte boligområder. Konklusionen er, at de nuværende værktøjer ikke er tilstrækkelige til at håndtere de underliggende strukturelle problemer. Konkret har projektet resulteret i et idekatalog med 31 idéer, der skal inspirere til handling og bidrage til debatten om udviklingen af de udsatte boligområder.

[Hent et projektesumé og se det digitale idekatalog på Realdania.dk](#)

Foto: Boligliv i balance

Leder

Resiliens på dansk?

I en artikel her i bladet citerer professor Walter Unterrainer et japansk ordsprog: "Fall seven times, stand up eight". Det er nok ikke tilfældigt, at det stammer fra et land, hvor jordskælv er en del af dagligdagen. Men katastrofer og kriser dukker også op her hos os, og vi skal blive bedre til at handle, når det uventede opstår. Resiliens handler om et systems evne til at komme sig efter en forstyrrelse eller et sammenbrud.

Mange danske byer arbejder seriøst med begrebet. Vejle er fx en af '100 resilient cities', som Rockefeller Foundation støtter. De arbejder med klima og oversvømmelse, social resiliens, smart by og samskabelse. Men er det gammel vin på nye flasker, eller symboliserer det nye tider for vores byer og vores planbegreber? Jeg hælder mest til det sidste. Der er behov for et nyt begreb, der er mere dynamisk og fleksibelt end bæredygtighedsbegrebet.

Men måske skal vi kalde det noget andet? Hvad med ukuelighed, robusthed, elasticitet eller modstandskraft?

” Byernes evne til at håndtere kriser er afhængig af, hvem der bor i dem

Byer består af boliger og her står vi med et akut resiliensproblem. Hjemløsheden stiger, og det nye kontanthjælpsloft presser flere familier ud af deres hjem. Samtidig banker flygtninge på døren. Hvis vi virkelig skal skabe resiliente byer, så skal vi udnytte alle de tomme bygninger, og bygge rigtig mange billige boliger i en fart.

Derfor kan jeg ikke forstå, at regeringen vil afskaffe reglen om, at man kan planlægge for blandede boligområder. Hvis det kun er markedet, der styrer boligpolitikken, vil vi få opsplittede og sårbare byer. Jeg er overbevist om, at en blandet by vil være bedre til at tackle kriser end en by, hvor man ikke kender sin nabo. Professor Walter Unterrainer fortalte, at de områder i New Orleans, der tacklede oversvømmelserne i 2005 bedst, faktisk var der, hvor der var et godt naboskab. Vi skal huske, at byernes evne til at håndtere kriser er afhængig af, hvem der bor i dem. For vi skal vi være i stand til at rejse os sammen – også den 8. gang.

Ellen Højgaard Jensen, Direktør for Dansk Byplanlaboratorium

NYT FRA NETVÆRKET

KYSTBYER I

Mange danske kystbyer vil blive påvirket, når havvandet stiger. Realdania har støttet en udredning, der kortlægger behov, udviklingspotentialer og barrierer for at klimatilpasse danske byer til stormfloder og havvandsstigninger – nu og i fremtiden. Ønsket er at bidrage til at skabe løsninger, der udnytter potentialet i at tænke byudvikling og klimatilpasning sammen.

[Se mere på realdania.dk](#)

KYSTBYER II

Kyststrækningen er de danske yderområders stærkeste turismepotentiale, men flere kystbyer er nedslidte og mangler gode forbindelser mellem hav og by. Realdanias kampagne Stedet Tæller støtter nu seks projekter, hvor arkitektoniske indgreb i samspil med kommunale strategier skal styrke turismen og gøre kystbyerne bedre at bo i året rundt.

[Læs mere på realdania.dk](#)

Foto: Hunderup Luftfoto

VEJLES RESILIENSSTRATEGI

Det var en stolt borgmester der midt i marts offentliggjorde Vejle Kommunes resiliensstrategi. Baggrunden er Vejles deltagelse netværket 100 Resilient Cities, som støttes af Rockefeller Foundation.

I første omgang inviterer Vejles resiliensstrategi til et bredt samarbejde om at udvikle fremtidens robuste Vejle. Målet er at få skabt den stabilitet, tryghed og det overskud, der fremmer både velfærd, iværksætterånd, investeringer og erhvervsudvikling, så Vejle fortsat vil være et sammenhængende og bæredygtigt velfærdssamfund.

[Læs mere på vejle.dk](#)

BILLIGE BOLIGER

I december offentliggjorde Kuben Management en rapport med en række ideer til, hvordan der kan skaffes flere billige boliger til en husleje på max 3000 kr.

Ideerne er udarbejdet med afsæt i en kortlægning og analyse af mulighederne og barriererne for at skaffe flere billige boliger, og sætter fokus på alt fra samfundsøkonomi, til finansiering, planlægning, byggeriet, drift, den kommunale anvisningsret og målgruppens betalingssevne.

[Læs mere på kubeman.dk](#)

PLASK - DEN ØKONOMISKE GEVINST I KLIMATILPASNING

Et nyt redskab skal hjælpe kommunerne med at undersøge, hvor og hvordan klimatilpasningsindsatsen kan prioriteres. Man kan indtaste oplysninger om tidligere skader efter skybrud samt mulige løsningsmodeller og herefter udregnes omkostningerne på både kort og lang sigt samt sidegevinster som fx øget biodiversitet og lagring af CO₂.

[Læs mere på naturstyrelsen.dk](#)

DEMOGRAFISK VIDENSBANK

Vil du vide, hvordan befolkningsudviklingen i din kommune ser ud i forhold til nabokommunen? Cowi har lanceret et gratis værktøj, hvor der løbende vil blive publiceret data om bolig- og befolkningsudvikling.

[Læs mere på city-index.dk/demografix](#)

Det er dumt ikke at være forberedt

”Resiliens er lidt Darwin-agtigt. Det er ikke den stærkeste by eller bygning, der overlever, men den som bedst tilpasser sig.” Ordene er Walter Unterrainers. Han er professor ved Arkitektskolen Aarhus og hovedtaler ved konferencen ”Byers resiliens”, som blev afholdt i marts. Han folder her begrebet ud i en strømflod af spørgsmål fra ByplanNyt.

Af Anne Mette Ehlers

Walter Unterrainer er professor ved Arkitektskolen Aarhus. Han er uddannet i Østrig, hvor han har haft egen tegnestue mange år.
Foto: Arkitektskolen Aarhus

Byplannyt (B): Resiliens kommer fra psykologien, hvorfor er begrebet relevant for udviklingen af byer?

Walter Unterrainer (**W**): Resiliens kommer ikke kun fra psykologien, men anvendes af mange videnskaber, for eksempel i biomedicin til at beskrive bakteriers modstandskraft over for antibiotika. I arkitekturen anvendes ordet resiliens ikke i betydningen fra humanvidenskaben. Resiliens stammer fra latin 'resilio', og betyder at springe tilbage. I Japan siger et ordsprog, at hvis du falder syv gange, skal du rejse dig op igen otte gange. Og det kommer fra et land, hvor jordskælv gør det at falde til noget helt bogstaveligt.

Resiliens kan bruges specifikt eller som en metafor. Det er et processuelt ord, som kredser om evnen at rejse sig igen efter en påvirkning eller et chok eller som en reaktion på stress. Eller at forberede sig på påvirkninger, hvad end det er jordskælv, oversvømmelse, høj arbejdsløshed eller i nogle tilfælde borgerkrig.

B: Hvordan forstår du resiliens?

W: Jeg forstår resiliens som en idé, en strategi eller et princip til at træffe beslutninger for byområder, byer og regioner. I min undervisning fokuserer jeg på kulturel resiliens, som både kan forstås enten som modstandsdygtige kulturer, eller at man skaber resiliens via kulturen. Mayakulturen var på et meget højt udviklingsniveau, men antagelsen er, at kulturen døde på grund af mangel på føde. Så det er et eksempel på en ikke-resilient kultur. I den anden betydning kan kulturen anvendes som et redskab til at etablere resiliens. For en kultur med social sammenhængskraft og demokrati står stærkt.

B: Hvor vigtig er resiliens i byplanlægning og arkitektur?

W: Meget vigtig. Se for eksempel på infrastrukturer: I et land som USA, der er så afhængigt af elektricitet, har der været områder med strømafbrydelser i op til tre-fire dage efter orkaner eller snestorme. Simulationer

"Du kan ikke arbejde imod vand, du kan kun arbejde med det". Det siger den øverste ansvarlige for resiliens i Rotterdam. Og de ved, hvad de taler om i Holland, hvor 50 % af landets areal ligger under 1 m over havets overflade. Det vil være helt utænkeligt ikke at inddrage det i planlægning og udvikling af byerne. Her er det Maeslant barrieren uden for Rotterdam. Foto: Rijkswaterstaat.nl

viser, at efter seks-syv dage uden strøm til køleskabe, madlavning og varme, og uden hjælp udefra, vil en del af befolkningen begynde at gøre oprør. Forestil dig, hvordan der opstår vold i et land fuld af våben. Nogle borgere tager selv for sig i supermarkederne, hvor der mangler basale varer, og man forsvarer sig mod hinanden og beskytter sig.

B: Hvad er forskellen mellem bæredygtighed og resiliens?

W: Der er paralleller, men begrebet bæredygtighed har alle hørt om millioner af gange. Og alle forstår noget forskelligt. Det er et fortærsket og udvandet ord. En marketinglabel, hvor alt skal være bæredygtigt. I academia er der en tendens til at undlade at bruge begrebet, fordi det er blevet så tomt. Faren er selvfølgelig, at det samme vil ske for resiliens.

B: Hvordan anvender Arkitektskolen Aarhus resiliens i forskningen?

W: Vi bruger det meget pragmatisk og ikke kun som en metafor. Vi er meget præcise om, hvorfor noget er resilient og andet ikke er. Kigger man på historien, hjælper dæmninger ikke mod oversvømmelser. De kan mind-

ske risikoen, men det kan være farligt at stole på dæmninger, som de gjorde i New Orleans, hvor mange døde, og store dele af byen blev ødelagt. I Rotterdam siger den øverste resiliensansvarlige, at du ikke kan arbejde imod vandet, du kan kun arbejde med vandet. Det samme med flygtningestrømme, du kan ikke stoppe dem med et hegn.

B: Hvordan arbejder de studerende med resiliens?

W: På forskellige niveauer. For eksempel i forhold til kunder. Hvis de skal bygge en skole, en produktionsbygning eller et kontor, kan de designe bygningen, så den kan tilpasses nye grupper af børn, nye produktions- eller arbejdsformer, så bygningen er nyttig mange år frem. Resiliens er lidt Darwin-agtigt. Det er ikke den stærkeste bygning eller by, som overlever, men den som bedst tilpasser sig. I det hele taget handler resilient arkitektur ikke primært om bygninger, men om mennesker. Bygninger, som står i landskabet betyder ingenting, hvis de ikke gør noget godt for mennesker, er elskede og værdsat.

På vores kandidatuddannelse fokuserer vi på mennesker, både i forhold

til byer, bygninger og bygningsdetaljer. Vi beskæftiger os også med et felt kaldet 'arkitektur uden kunder'. Her er arkitekturen et middel til at løse problemer for byer. Arkitekters professionelle viden er drivkraft for forbedringer, hvad end det handler om byers hygiejne, vand, transport, grønne- eller sociale rum.

B: Hvad kunne et arkitekturprojekt uden kunder gå ud på?

W: For eksempel er der 2,5 milliarder mennesker i verden, som ikke har adgang til toiletter. Det er blandt andet et miljøproblem, et kønsproblem og et hygiejnisk problem. Hvert år dør 800.000 indere af diarre. Som arkitekt kan du tage fat på de udfordringer. Eller du kan tjekke, hvad der står på FN's agenda for de næste 20 år og så udvikle løsninger sammen med befolkningen ud fra det.

B: I forhold til resiliens, er det så ikke svært at forberede sig på farer, man ikke kender?

W: Jo, det sværeste ved fremtiden er, at vi ikke kender den. Men det er ikke helt sandt. For vi ved, at havet vil stige, og at der fortsat vil være hundrede tusinder af flygtninge. De

Center for Strategisk Byforskning

er et murstensløst samarbejde mellem Københavns Universitet, Aalborg Universitet og Arkitektskolen Aarhus. Centerets forskere arbejder tværfagligt og på tværs af de medvirkende institutioner med at sætte fokus på byens muligheder og udfordringer – socio-rumligt, planlægningsmæssigt og arkitektonisk. Centrets forskning og formidlingen heraf har fået støtte af Realdania og Kraks Fond Byforskning.

Dette er den tolvte i rækken af artikler om centerets forskning.

Læs mere om centeret og forskningsprojekterne på byforskning.ku.dk

Foto: Rijkswaterstaat.nl

” Jeg har været med i et projekt i byen Kriva Palanka i Makedonien, hvor der var 80 procents arbejdsløshed. Der skete det, at hver garage blev lavet om til gedestald eller kyllingefarm, varmen kom fra åben ild og hvert stykke ledigt jord blev til en kartoffelmark. Det var byen slet ikke designet til. Så handler det om genstrukturere byen.

udfordringer skal vi være forberedt på uden at være bange. Vi skal have en positiv tilgang. I Tokyo ved de, at der kommer store jordskælv, bare ikke hvornår. Så de forbereder sig. I Danmark ville det være totalt dumt at bygge mod jordskælv, mens det vil være kritisk i Japan ikke at gøre det. Jeg har været med i et projekt i byen Kriva Palanka i Makedonien, hvor der var 80 procent arbejdsløshed. Der skete det, at hver garage blev lavet om til gedestald eller kyllingefarm, varmen kom fra åben ild og hvert stykke ledigt jord blev til en kartoffelmark. Det var byen slet ikke designet til. Så handler det om genstrukturere byen.

B: Hvad hvis vi ikke forbereder os?

W: Havde Holland ikke en resiliensstrategi mod stormflod, ville det påvirke fire millioner mennesker - også

dødeligt. 60 procent af landet ville ikke eksistere. Er du ikke forberedt, sker tingene bare alligevel. På én dag mistede 11 millioner mennesker deres hjem i Filippinerne på grund af en tyfon. Og der kommer flere tyfoner. Jeg var i Kina i 2008, hvor 80.000 mennesker døde i et jordskælv. Nye, moderne bygninger i beton var faldet sammen, mens gamle gårde var bygget, så de kunne bevæge sig, og de havde kun små revner. Da forstod jeg sætningen: Jordskælv dræber ikke, bygninger gør.

B: Hvem har ansvaret for at sikre resiliente byer?

W: Du kan vælge at se det top-down, og så ligger ansvaret hos politikerne, som er blevet valgt. Men det gør de ikke Resilient Vejle, som også vil mobilisere befolkningen, der ikke kun skal informeres, men også

involveres. Det samme i Holland, hvor ethvert barn ved, at det skal rapporteres, hvis der er problemer med dæmningerne. Resiliens bør være bakket op af samfundet.

B: Er der en snert af undergrundsbevægelse over resiliens-begrebet?

W: Jeg er ikke medlem af en bevægelse, men af mange netværk, som gør noget for planeten og dens mennesker. Ikke at gøre noget kan være både kriminelt, idiotisk eller begge dele.

B: Er der en tendens til, at vi i højere grad end tidligere bygger og planlægger for de kommende generationer og ikke kun vores egen?

W: Der er en lille trend, som handler om at tænke længere end os selv, vores børn og længere endnu. Men den er slet ikke stor nok. Jeg håber ikke, det er for sent. •

PÅ FORKANT Nye veje til vellykket omstilling

Hvordan skaber man en positiv udvikling i kommuner med faldende befolkningstal, flere ældre og færre børn, unge og arbejdspladser? Det er 26 kommuner i fuld gang med at finde frem til via et større strategiarbejde.

Af Charlotte D. Sørensen

Indsatsen omfatter seks pilotprojekter og 20 udvalgte strategiprojekter. Pilotprojekterne blev sat i værk som forløber til kampagnen På forkant, som Erhvervs- og Vækstministeriet v/Erhvervsstyrelsen, KL og Realdania står bag, mens yderligere 20 strategiprojekter er udvalgt som led i selve kampagnen.

Baggrunden for kampagnen er, at Danmark – ligesom resten af Europa og mange andre lande verden over – oplever, at særligt områderne længst væk fra de større byer har faldende befolkningstal, et faldende antal arbejdspladser og en ændret demografi med en stor andel ældre borgere.

Et laboratorium for ny viden

Målet med På forkant er derfor at sætte gang i en positiv udvikling og omstilling af områderne uden for de store byer – til gavn for hele landet. Der er meget på spil både lokalt, regionalt og på landsplan – og det er en opgave, som løses bedst i fællesskab. Ved at støtte de 26 langsigtede strategiprojekter skaber kampagnen et fagligt laboratorium, der udvikler nye metoder, viden og erfaringer på tværs af projekterne. Erfaringerne fra kampagnen deles i et netværk mellem de deltagende kommuner. Og den nye viden og de analyser, der kommer ud af kampagnen, skal formidles bredt, så det også kommer andre kommuner til gode.

Kommunerne har valgt forskellige tilgange og sætter fokus på forskellige dele af problemstillingerne. Derved belyser kampagnen mange forskellige veje til, hvordan en positiv omstilling

i områderne længst væk fra de større byer kan se ud. Udfordringerne er forskellige, og det er løsningerne også.

For at koordinere kampagnens mange tværgående aktiviteter og sikre løbende dialog med de medvirkende kommuner, er der etableret et sekretariat med medarbejdere fra Erhvervsstyrelsen og Dansk Bygningsarv.

”Vellykket omstilling bygger på samarbejder og ikke mindst viden- deling på tværs af kommune, stat, civilsamfund og erhvervsliv. Derfor er det stærkt, at det er lykkedes at samle så mange forskellige parter om kampagnen. Den er et laboratorium, der giver mulighed for at søge nye veje. Og vi glæder os til at se resultatet af de mange strategi- projekter og brede nye løsninger, ny viden og nye metoder ud,” siger Karen Skou, projektchef hos Realdania.

Handlekraft og vilje

På forkant løber frem til 2017. I løbet af 2016 bliver de første færdige strategiprojekter offentliggjort. Projekter, der demonstrerer handlekraft og vilje til at arbejde med udfordringerne:

”Kommunerne går til opgaven med realisme og vilje til at skabe forandring. Tilsammen udgør de et stærkt fundament til positiv udvikling uden for de store byer, ligesom de viser vilje til at se udfordringer, styrker og potentialer med nye øjne. Kommunerne står over for vidt forskellige udfordringer, og det bliver spændende at arbejde videre med den mangfoldige palette af løsninger og idéer, som de når frem til,” siger Karen Skou.

Fire temaer i projekterne

Strategiprojekterne fokuserer med andre ord på hver enkelt kommunes forskellige udfordringer og løsningsmodeller. Der er fire overordnede temaer, der går igen:

I nogle kommuner har man valgt at tage afsæt i såkaldt differentieret udvikling, fordi der inden for kommunens egne grænser er områder med forskellige udfordringer – fx områder i vækst og områder, der er udfordret af tilbagegang. Strategiarbejdet sætter derfor bl.a. fokus på en skærpet rollefordeling i de forskellige områder.

Andre kommuner skærper forståelsen for udfordringer og muligheder gennem nye former for borgerinddragelse og på sigt gennem nye samarbejder mellem kommune og borgere.

Og andre igen vil fokusere på sammenhængen mellem by og land – både inden for og uden for kommunens grænser og på, hvordan man styrker bosætningen og erhvervslivet lokalt.

Sidst men ikke mindst har flere kommuner valgt at arbejde med at knytte nuværende og potentielle borgere og turister tættere til sig gennem de stedbundne potentialer – for eksempel ved at aktivere natur og rekreative områder, styrke lokal fødevarerproduktion eller ved at fremhæve områdets kulturelle eller erhvervs-mæssige traditioner.

Den 19. april 2016 holder På forkant kampagnen midtvejskonference, hvor de deltagende kommuner deler ud af resultater og erfaringer. •

I Lolland Kommune har der været tilbagegang i befolkningstallet siden 1950. I erkendelse af, at der formentlig ikke kommer et tilflytningsboom, har kommunen valgt at forholde sig aktivt til omverdenen: Hvordan kan Lolland Kommunes position bruges i relation til fx hovedstaden, hvordan skaber kommunen udvikling uden traditionel vækst og hvilke omstillingsnøgler kan bidrage til et Lolland i balance? Det og meget andet skal der blandt andet findes svar på via en tænketank, der inviterer både borgere fra Lolland og folk udefra med i processen.

Foto: Lolland Kommune

Ringkøbing-Skjern er blandt de kommuner, der ikke er lige så udfordret som mange andre områder uden for de store byer – de har endda haft en lille befolkningstilvækst i 2015. Men de seneste års demografiske ændringer har alligevel gjort det nødvendigt med en realistisk fremtidsplanlægning, og kommunen har, som et af pilotprojekterne forud for På forkant, udviklet et strategisk og analytisk fundament, der frem mod år 2030 bl.a. skal sætte naturen og kulturen i spil rekreativt og produktivt.

Foto:
Ringkøbing-Skjern Kommune

Fakta om kampagnen På forkant, der består af tre dele:

- Udvikling af langsigtede strategiplaner: Ved at støtte 20 strategiprojekter og 6 pilotprojekter skaber På forkant et laboratorium, der udvikler nye metoder, viden, erfaringer og netværk.
- Kommunikation og formidling, som bidrager til at dele ud af erfaringer med metoder, viden og redskaber til andre kommuner.

- Netværk og erfaringsudveksling mellem de udvalgte kommuner. Netværket understøtter udvikling og deling af viden, metoder og tilgange til at arbejde strategisk med bæredygtig udvikling og omstilling.

Der er desuden etableret et treårigt sekretariat med to medarbejdere fra Erhvervsstyrelsen og rådgivningsvirksomheden Dansk Bygningsarv, som udvikler og gennemfører kampagnens aktiviteter, samt sikrer koordinering og videndeling mellem de respektive organisationer og kampagnen.

Læs mere om kampagnen på paaforkant.dk.

Et hjem

Undersøgelser viser, at et er at skaffe tag over hovedet, og det kan man bygge. Noget andet er at etablere et hjem. For et hjem er ikke et sted, - det er tilstand.

Foto: REUTERS & Stoyan Nenov

Opgaven med boligplacering af flygtninge giver mange af de samme udfordringer på tværs af Europa. Det fremgår af et europæisk pilotprojekt, som International Federation for Housing and Planning (IFHP) gennemførte i efteråret 2015. Den gode nyhed er, at der ER muligheder for at gøre noget, - hvis man vil.

Af Christina Krog, IFHP

Modtagelse og boligplacering af flygtninge er en presserende opgave i hele Europa. Den udfordrer konventioner og aftaler, der er truffet under andre forudsætninger, og ikke mindst den præcedens og de standarder vi har – særligt i Nordeuropa. Og folkevandringen lægger pres på et i forvejen presset boligmarkedet.

IFHP besluttede sig i sensommeren 2015 for at tage fat på den aktuelle udfordring. Som en international NGO for fagfolk inden for byudvikling har vi mulighed for at tilføre saglige og apolitiske perspektiver og løsninger på situationen i Europa.

Den indledende statusrapport identificerede tre overordnede udfordringer

i arbejdet med at boligplacere flygtninge med asylstatus:

- Forskellige myndigheder varetager forskellige delopgaver – ofte ukoordineret (boligplacering, sprogundervisning, beskæftigelse, sundhed osv.)
- Der er ofte i forvejen en stor mangel på billige boliger
- Regler og reguleringer forhindrer den nødvendige fleksibilitet

Mulighederne

En workshop i oktober blev afsættet for en tæt granskning af de tre udfordringer. Den resulterede i syv

overvejelser om, hvordan det eksisterende samfund og de nye borgere hurtigere kan blive til gavn for hinanden. Der var tankevækkende mange eksempler på, hvordan systemer og vaner forhindrer en sammenhængende løsning.

For det handler ikke bare om at finde en bolig for de nye borgere, det handler om at give muligheder for, at de kan skabe sig et hjem. Udgangspunktet er, at boligplacering, integration, beskæftigelse, sundhed, skolegang, sprogundervisning osv. skal adresseres samtidigt. Undersøgelser viser, at et er at skaffe tag over hovedet, noget andet er at etablere et hjem. For et hjem er ikke et sted, - det er tilstand.

Fleksible flygtninge boliger

“Vi må bygge flyveren, mens vi flyver”. Det gælder både de fysiske løsninger og i samarbejdet mellem de mennesker, som skal få tingene til at ske.

Af Charlotte Sjølland

De 7 overvejelser

Om boligplacering og integration

1. Det bør overvejes, hvordan boligplacering og integration sammen-tænkes, så det indgår i en integreret strategi
2. Det bør overvejes, hvordan flygtninges og den eksisterende befolknings behov kan imødekommes samtidigt

Om billige boliger

3. Det bør overvejes, hvordan man sikrer en tværsektoriel tilgang, som giver plads til en mangfoldig politisk beslutningsproces
4. Det bør overvejes, hvordan man ved boligplacering kan tages hensyn til demografien af den eksisterende befolkning

Om lovgivning og standarder

5. Det bør overvejes at dispensere for nogle lovkrav (fx planloven);
6. Det bør overvejes om udvalgte zoner kan udpeges til opførelse af nye billige boliger;
7. Det bør overvejes, om der kan ske en gradvis opfyldelse af fx bygningsreglementets bestemmelser og standarder;

De syv overvejelser fører til den samme konklusion; opgaveløsningens “plejer” er udfordret, og alternative tilgange peger på mulige løsninger, som kan udfordre de eksisterende politikker, regler og bestemmelser.

Pilotprojektet viser, at i de fleste lande, inklusiv Danmark, har det kommunale- eller regionale niveau mulighed for at dispensere, afprøve, eksperimentere og oprette “frizoner”.

Men; det kræver en anden indsats end “plejer”, fordi opgaven er ny og det bryder med de seneste årtiers praksis. Derfor; Hvad vil du gøre anderledes for at løse den aktuelle opgave med boligplacering (OG integration) af Europas nye borgere?

Læs mere om de syv anbefalinger, og pilotprojektet på ifhp.org/housing-refugees-and-migrants

Du kan også følge IFHPs blog om emnet på housingrefugees.ifhp.org

Ordene faldt på mødet ‘Boligplacering af flygtninge’, som blev afholdt af IFHP og Dansk Byplanlaboratorium i januar måned. Et arrangement, der trak fulde huse, og dermed viste, at boligplacering af flygtninge er en platform, der brænder her og nu. Flygtningene er her, der er ikke tid til at lave forkro-mede planer. Hvad og hvordan gør vi?

De fremmødte var en blandet landhandel af fagligheder med det til fælles, at de enten er under voldsomt pres for at finde egnede boliger i kommunerne eller har ideer til, hvordan man gennem nytænkning kan løfte opgaven. For opgaven med at finde boliger ligger hos kommunen, der har en måned til at finde en bolig til en flygtning, efter at han har fået asyl.

På mødet delte borgmester Ole Bondo ud af Furesø Kommunes erfaringer med emnet. Derefter fortalte Kristina Krogh fra IFHP om en undersøgelse af problematikken i 10 europæiske lande. Resten af mødet blev brugt på forskellige øvelser, der havde til formål at udveksle erfaringer, udfordringer og behov deltagerne i mellem. Udgangspunktet var spørgs-

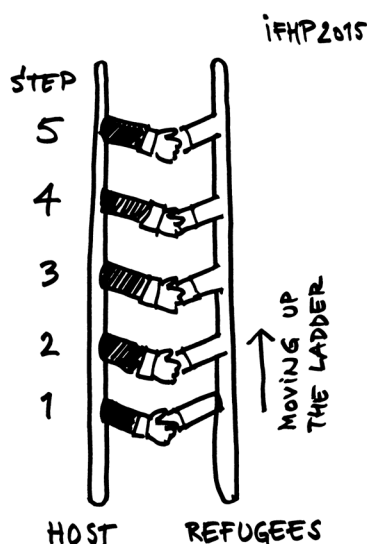
målet: Hvad kan du gøre anderledes i morgen?

Det var ikke et møde, som havde til formål at konkludere. Alligevel tegnede der sig et mønster i samtalerne. Blandt andet at vi skal stoppe med at tale om flygtningeboliger og starte med at tale om billige og fleksible boliger generelt. Og at omfanget af love, regler og § er en udfordring, for slet ikke at tale om administration af dem. Flere af de fremmødte gav udtryk for, at opgaven med at finde boliger blev næsten uoverkommelig, hvis alle retningslinjer skal følges til punkt og prikke. Der er altså behov for at tænke helt ud af boksen, hvis vi skal lykkes med opgaven.

Men først og fremmest var der fra deltageres side et stort engagement og samtalelyst og et ønske om at fortsætte dialogen om emnet. •

Fortsæt diskussionen

I forlængelse af mødet i januar har IFHP og Byplanlaboratoriet arrangeret et nyt møde om emnet. Det har titlen “boliger til flygtninge – og alle andre”. Det er den 18. april i Vejle. Se mere på byplanlab.dk

Et skridt ad gangen

Stigen blev symbolet på HVORDAN man tager fat, når målet er, at de nye borgere og det omgivende samfund skal få mest mulig gavn af hinanden. Udgangspunktet er, at det anerkendes af begge parter, at alle parametre ikke opfyldes fra dag et. Desuden ændrer behovene sig undervejs i takt med, at både kommune og flygtning finder sig til rette. Derfor er anbefalingen, at man begynder med at afstemme forventninger og drøfte rettigheder og forpligtelser mellem den enkelte borger, lokalsamfundet og samfundet. Samtidig med at man aftaler en plan for, hvornår parterne sammen træder et skridt op ad stigen inden for den aftalte tidsperiode. •

Byer under forvandling

Globale udfordringer - lokale løsninger

De danske byer forandrer sig for øjnene af os. De byer, vi voksede op i, er ikke de samme, som vores børnebørn vil færdes i. Bymidterne skifter karakter og funktion, tidligere erhvervsområder står over for omdannelse, bynatur og håndtering af regnvand giver nye muligheder, ny teknologi står på spring og tidligere tiders storskala-planlægning brydes op. Derfor er det nu, vi skal gribe mulighederne og forme de dynamiske danske byer, der også i fremtiden vil være attraktive for både borgere og erhvervsliv.

Kravet om evig omskiftelighed

De nordiske byer har en række styrker, så som stærke velfærdsinstitutioner, tryghed og tillid, inkluderende byrum og gode boliger. Men der er

også svagheder. Der er bygget store monofunktionelle bydele, der kalder på renovering både fysisk og socialt. Og selve den demokratiske og konsensussøgende beslutningsproces er langsommelig og måske ikke i stand til at tackle kravet om evig omskiftelighed. Hvordan passer vi på vores værdier samtidig med at vi omstrukturerer byerne med større og større hast?

Udvikling af nye redskaber

På årets byplanmøde vil vi undersøge, hvordan forskellige bysamfund kan tackle udfordringer som globalisering, klimakrise, urbanisering og migration. Det er kraftige strømninger, der lægger pres på vores byer og kræver fleksibel planlægning og udvikling af nye redskaber.

Hvad kan vi lære af Sverige?

Malmø har i løbet af de sidste 25 år skiftet karakter fra at være en industriby til at være en moderne vidensby. Vi vil se og høre, hvordan det er gået til – både fysisk og strategisk. Malmø har foretaget et langt sejt træk mod social, miljømæssig og økonomisk bæredygtighed – eller holbarhed, som det hedder på svensk. Hvad bliver det næste, og hvad kan vi som naboland lære af Sverige?

Programmet for Byplanmødet udsendes i begyndelsen af juni.

Sæt kryds i kalenderen, tilmeld dig vores nyhedsbrev eller følg med på hjemmesiden. •

BYPLANMØDE I MALMØ 6.-7. OKTOBER 2016

Vil du bidrage til Byplanmødet?

Ved du noget om bytransformation, globale udfordringer og lokale løsninger? Eller er der en særlig indsats eller et projekt, som du gerne vil fortælle resten af deltagerne på Byplanmødet om? Så er der flere muligheder for at bidrage.

Ønsker du at deltage med en stand på Byplanmødets planmesse – 'transformationslaboratoriet'? Så kontakt Marianne Bendixen på mb@byplanlab.dk

Ønsker du at annoncere eller sponsorere artikler i det nummer af Byplan Nyt, som udkommer til Byplanmødet? Så kontakt Ny W. Øhlenschläger på nwo@byplanlab.dk.

Plankalender

05-06
Apr

Procesledelse I
www.arkitektforeningen.dk
København

06-07
Apr

Omdannelse af almene boligområder
www.byplanlab.dk
Albertslund

12
Apr

Faciliteret ledernetværk
www.arkitektforeningen.dk
København

13
Apr

Regnvandskonsulent – LAR løsninger for professionelle
www.lgn.ku.dk
Nødebo

18
Apr

Lancering af bog om Peter Bredsdorff
www.byplanlab.dk
København

18
Apr

Boliger til flygtninge – og alle andre
www.byplanlab.dk
Vejle

26
Apr

Ejendomsudvikling – med fokus på rådgivningen
www.Universe.ida.dk
Vejle

28
Apr

Servitutter
www.Universe.ida.dk
Vejle

11-12
Maj

Professionel kreativitet
www.arkitektforeningen.dk
København

30-31
Maj

Biogas
www.Fvc-kursus.dk
Silkeborg

01-02
Jun

Bygge- og anlægsprojekter på forurenede jord
www.Fvc-kursus.dk
Silkeborg

08-09
Jun

Bits og bytes i miljøforvaltningen. Natur & Miljø 2016
www.Naturogmiljø2016.dk
Nyborg

Forretning

Affär

Fika

Kaffepause

Foto: David Castor

Det er nu der kan indsendes forslag til **BYPLANPRISEN 2016**

Byplanprisen uddeles hvert år til en kommune, en region eller en organisation, som har gjort en særlig indsats for at fremme gode og smukke bymiljøer og landskaber.

Byplanprisen uddeles til planlægning, som er udtryk for nytænkning, og som samtidig dyrker og videreudvikler landskabets og byens egenart og identitet.

Alle kan indstille til prisen. Der er frist den 1. juni 2016.

Prisen er indstiftet af Dansk Byplanlaboratorium og Akademisk Arkitektforening, og uddeles i forbindelse med Byplanmødet.

Hent ansøgningskemaet på byplanlab.dk

DANSK BYPLANLABORATORIUM

BYPLANPRISEN